

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus (HE 241/2020 vp)

Suomen Yrittäjien lausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 2.3.2021

Tanja Matikainen, kunta- ja elinkeinoasioiden päällikkö

Sote-uudistuksen keskeiset tavoitteet

- Palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen
- Yhdenvertaisuuden parantaminen
- Kustannuskasvun hillitseminen
- Jotta edellä mainitut tavoitteet kyettäisiin saavuttamaan uuden soten myötä, täytyy uudistuksen mahdollistaa ja kannustaa tuottavuuden merkittävään parantamiseen kaikilla palvelujärjestelmän osa-alueilla
- Niitä ovat
 - palveluiden järjestäminen,
 - rahoitus ja
 - tuotanto

Yksityisen sote-toimialan koko on iso

- Julkisen palvelutuotannon lisäksi on iso joukko yksityistä palvelutuotantoa
- Sote-alan yrityksiä on 18 197
- Niistä neljä viidestä on enintään neljän hengen yrityksiä
- Soteen käytetään 20-24 mrd euroa vuodessa
- Palveluseteleiden osuus soten käyttömenoista on vain noin 1%.
- Sote-sektorilla työskentelee 400 000 henkilöä, joista n. 80 000 työskentelee yksityisellä sektorilla
- Sote-käsiaparien tarve tulevina vuosina yli 200 000 henkilöä
 - Kaikkia soten parissa työskenteleviä tarvitaan
- Julkinen sektori tarvitsee jatkossakin yksityisen sektorin kumppanikseen

Työelämään liittyvät vaikutukset

- Sote-uudistuksella on isoja vaikutuksia sekä julkiseen että yksityiseen sektoriin ja sitä kautta myös työllisyyteen, tuottavuuteen ja yrittämisen sekä työllistämisen edellytyksiin, sekä sote-alan työntekijöiden työskentelyolosuhteisiin ja työnteon mahdollisuuksiin.
- Esitys vaikuttaa sekä yksityisen että julkisen sektorin työntekijöihin negatiivisesti
- Sote-toimialalle on tyypillistä, että asiantuntija työskentelee sekä julkisella että yksityisellä sektorilla
- On tavallista, että asiantuntija työskentelee ammatinharjoittajana, siis joko oman toiminimensä tai yrityksensä kautta palvelua joko varsinaiselle palvelua myyvälle yritykselle TAI julkiselle sektorille.
- Esitetty jäykkä lainsäädäntö hankaloittaa toimintaedellytyksiä eikä houkuttele suomalaisia huippuasiantuntijoita pysymään Suomessa.
- **Suomen Yrittäjien esitys: Tunnistetaan nykyinen toimintamalli ja sallitaan sen jatkua**

Julkisen sektorin työvoimahaasteet

- Esityksen tavoitteena on saada sote-alalle enemmän julkisen sektorin lääkäreitä ja muita asiantuntijoita.
 - Esityksen tavoite ei ole realistinen, eikä vaikutusarvion arvio siitä, että koulutuspaikkojen lisääntymisen myötä tilanne paranee, ole myöskään realistinen.
 - Virkalääkäreiden päivystysvelvollisuus ei houkuttele virkoihin kokeneita asiantuntijoita nyt eikä tulevaisuudessa
- Hyvinvointialueille asetettu riittävän oman palvelutuotannon vaatimus aiheuttaa sen, että hyvinvointialueiden työvoiman tarve kasvaa valtavasti verrattuna nykyiseen.
 - Kaikilla sote-sektoreilla julkisen työvoiman osuus tulee olla yli puolet tuotetusta palvelutuotannosta.
- Monet julkisen sektorin huippuasiantuntijat työskentelevät myös joko yksityisellä sektorilla tai osin myös ulkomailla
- Jäykkä lainsäädäntö ei houkuttele asiantuntijoita myymään osaamistaan julkiselle sektorille
- **Suomen Yrittäjien esitys: Poistetaan riittävän oman tuotannon vaatimus**

Yksityisen sektorin työvoimahaasteet

- Esityksen tarkoituksena on kuoriorganisaatiokiellolla pakottaa yksityisen sektorin yhtiöt muokkaamaan nykyistä organisaatorakennettaan ja palkkaamaan lääkäreitä suoraan palkkalistoilleen
- Yksityisellä palveluntuottajalla tulisi olla palveluksessaan palkkalistoillaan yli puolet sen hyvinvointialueelle tuottamastaan palvelusta (kuoriorganisaatio)
 - Esimerkki: yrityksen osakkaat toimivat yhtenä yhtiönä, mutta käytännössä toimivat toiminimensä kautta yhtiön lukuun. Tällöin henkilö vastaa omasta työpanoksestaan eikä toinen joudu paikkaamaan sitä.
 - Lakiesitys estää näiden pienempien yritysten osallistumisen hyvinvointialueen tarjouskilpailuihin.
- Alihankinnan ketjutuskielto on hankala yritysten kannalta, koska se liittyy sijaitukseen
 - välttämätön hankinnoissa menestyksen kannalta
- Myös yksityisen sektorin on hankala saada vakituista työvoimaa palkkalistoilleen
- Nykyinen malli mahdollistaa työn ja vapaa-ajan joustot sekä oman työajan myymisen myös julkisen sektorin käyttöön
- **Suomen Yrittäjien esitykset:**
 - Poistetaan yksityisen sektorin organisoitumista koskevat alihankintaa ja sen ketjutusta sekä kuoriorganisaatioita koskevat kiellot
 - Tunnistetaan nykyinen ammatinharjoittajana toimimisen malli jatkossakin

Kuoriorganisaatio ja sen kieltö

- Yksityisellä palveluntuottajalla tulisi olla omaa osaamista ja sitä varten palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö eikä se voisi siten hankkia alihankintana kaikkea palvelutoimintaansa
 - Yksityinen palveluntuottaja voisi kuitenkin hankkia 17 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täytyessä omaa toimintaansa täydentäviä palveluja alihankkijalta
 - Lähtökohtana olisi pidettävä, että täydentävinä palveluina hankittavien palvelujen osuus voisi olla yksityisen palveluntuottajan hyvinvointialueelle tuottamista palveluista enintään 30 ja 49 prosentin välillä eli ei ainakaan yli puolta sen hyvinvointialueelle tuottamista palveluista, s. 712.
 - Määritelmä on hankala: Tulisi puhua henkilötyövuosista, palvelujen osuus hankalasti laskettava
- Laki ei tunnista nykyistä ammatinharjoittajana toimimista eikä sen merkitystä julkisen sektorin palveluiden tuottajana
 - Hyvin monet asiantuntijat myyvät täydentäviä palveluitaan julkiselle sektorille eikä toisinpäin
- **Suomen Yrittäjien esitykset:**
 - **Poistetaan kuoriorganisaatiokieltö**
 - **Tunnistetaan nykyinen ammatinharjoittajana toimimisen malli jatkossakin**

Miten esitys ohjaa järjestäjän käyttäytymistä?

Esimerkiksi seuraavat kirjaukset rajoittavat hyvinvointialueen mahdollisuuksia organisoida tuotantoaan:

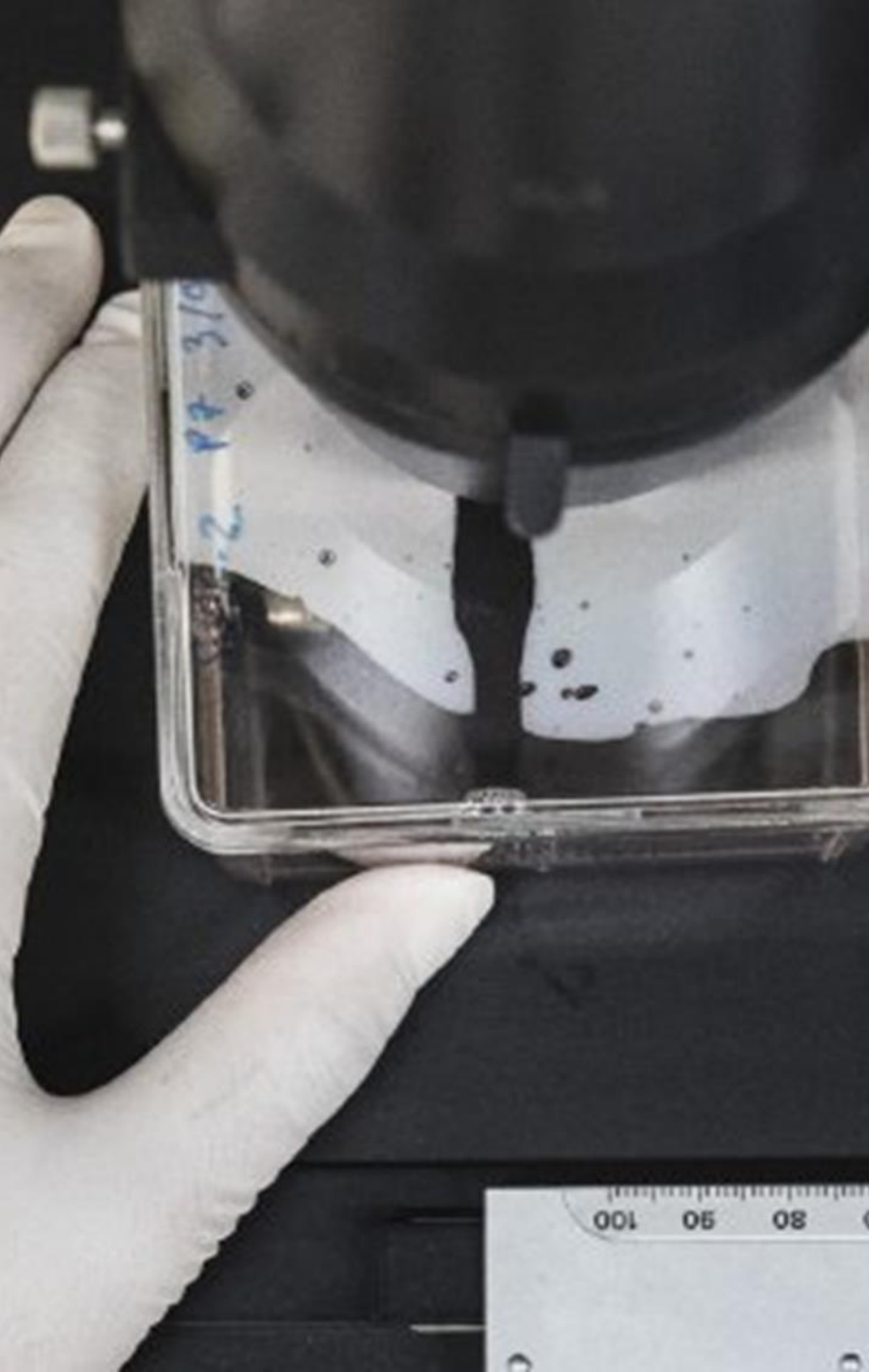
- **Palveluntuottajalla tulee olla riittävä oma tuotanto, eikä se voi ulkoistaa kokonaisuuksia. Aiheuttaa ylikapasiteettia.**
 - Mahdollistaa ainoastaan hyvin kapean sektorin ulkoistukseen
 - tiettyjen palvelukokonaisuuksien osalta palvelusetelin käyttöä joudutaan purkamaan ja lisäämään hyvinvointialueen omaa tuotantoa
- **Hyvinvointialue ei voi ulkoistaa koko perusterveydenhuoltoa maakunnan alueella, mutta voi ulkoistaa joitakin hyvinvointialueen terveystieteistä.**
- **Neuvolatoiminnan määrittely julkiseksi hallintotehtäväksi**
 - estää terveystieteiden ulkoistukset.
 - ohjaa se hyvinvointialuetta valitsemaan perusterveydenhuollon järjestämisen omana tuotantona.
 - hyvin toimivia perusterveydenhuollon ulkoistuksia joudutaan purkamaan.
- **Hankintojen perusteluvelvoite, miksi se ostaa eikä järjestä itse.**
 - ohjaa järjestäjää suosimaan omaa toimintaa
 - tästä päätöksestä ei saa valittaa, joka on vastoin hyvän hallinnon periaatteita
- **Hyvinvointialue ei voi hankkia ostopalveluna tai palvelusetelinä mitään toimenpiteitä yhtiöiltä, mikä vaatii mm. anestesiaa**
 - Sääntely on huono, mutta julkisia ja yksityisiä yhtiöitä tulee kohdella yhdenvertaisesti, mikäli tähän säännökseen tulee muutos
- **Suomen Yrittäjien esitys: palveluntuottajien rajoitukset poistetaan**

Miten esitys ohjaa asiakkaan käyttäytymistä?

- Käyttäjän näkökulmasta lakiesityksen tarkoituksena on ohjata asiakasta käyttämään julkisen sektorin palveluita.
 - Asiakas saa valita julkisten terveysasemien välillä, mutta ei yksityisen palveluntuottajan palveluita. Asiakas voi myös valita palvelusetelin, mikäli sellainen on tarjolla.
- Valintaoikeuden puute on jo nyt johtanut siihen, että kansalaiset ovat alkaneet etenevässä määrin ostaa terveysvakuutuksia.
- Valintaoikeuden puute aiheuttaa
 - terveysvakuutusten lisääntymistä
 - potilasdirektiivin tuoma mahdollisuus käyttää yksityisen sektorin tarjoamaa terveydenhuoltoa muissa EU-maissa julkisen asiakasmaksun hinnalla tulee lisääntymään.
- Esitys ohjaa kansalaisia terveysvakuutusten piiriin ja sekä hakemaan palveluita muista EU-maista.
- Asiakkaan valintaoikeus puolestaan ohjaisi asiakkaan käyttämään kotimaista palvelutuotantoa.
- **Suomen Yrittäjien esitys: Toteutetaan asiakkaan valintaoikeus**

Potilasdirektiivin implementointi

- Euroopan komissio on jo vuonna 2015 käynnistänyt rikkomusmenettelyn, koska se katsoo Suomen implementoineen potilasdirektiivin virheellisesti potilaalle maksettavan korvauksen määräytymisen osalta.
- Suomen on varmistettava, että palvelutarjoajia kohdellaan samalla tavalla sijaintimaasta riippumatta.
- Nykytilanteessa ei nähdä, miten sote-järjestelmän toimivuus kotimaassa ja sisämarkkina-alueen yksityisten palvelutarjoajien yhdenvertainen kohtelu ovat saavutettavissa samanaikaisesti.
- Jo nyt valintaoikeuden puutteen vuoksi monet kansalaiset ovat ostaneet itselleen ja perheelleen sairauskuluvakuutuksia, jotta voivat päästä hoitoon yksityisen sektorin tarjoamiin palveluihin.
- Jäykkä sote-laki ilman valintaoikeutta yhdistettynä EU:n potilasdirektiiviin tulee ohjaamaan kansalaisia jatkossa yhä etenevässä määrin vakuutusten ostamiseen ja sitä kautta vakuutus pohjaisen järjestelmän syntymiseen sekä palveluiden hankkimiseen muista EU-maista
- **Suomen Yrittäjien esitys: Toteutetaan asiakkaan valintaoikeus**

Suomen Yrittäjien esitykset kustannusten hillitsemiseksi

1. Järjestäminen ja tuottaminen on erotettava lainsäädännössä

- Järjestämisen ja tuottamisen erottaminen (tilaaja-tuottajamallin käyttöönotto) varmistaa tuotantokustannusten hintojen selvittämisen ja seurannan.
- Mahdollistaa kustannustehokkaat päätökset siitä, tuottaako hyvinvointialue palvelut itse vai hankitaanko ne ulkopuolisilta toimijoilta.
- Mahdollistaa monituottajamallien kehittämisen ja hyödyntämisen.

2. Yhteisen kustannuslaskentamallin käyttöönotto lainsäädännön tasolla

- Tällä hetkellä julkisen sektorin kannalta ongelma on se, että palveluiden hinta ei ole tiedossa
- Pakottaa palveluiden ns. vyörytyserien purun ja niiden tulemisen osaksi palvelun tuotantohintaa, jolloin hinnoista tulee vertailtavia
- Malli mahdollistaa palveluiden hintojen läpinäkyvyyden ja vertailtavuuden julkisen ja yksityisen sektorin palvelutuotannon kesken
- Mahdollistaa kustannustehokkaan palvelutuotannon ja tavoitellut säästöt

SUOMEN YRITTÄJIEN ESITYKSET

Järjestämislain osaksi velvoittava kustannuslaskennan malli

- On luotava malli, joka mahdollistaa palvelutuotannon yksikköhintojen vertaamisen
- Yhteinen kustannuslaskennan malli hillitsee palveluista aiheutuvaa kustannusten nousua
- Mahdollistaa hyvinvointialueiden välisten tuotantokustannusten ja kustannusvaikuttavuuden vertailun
- Mahdollistaa julkisen ja yksityisen palvelutuotannon yksikköhintojen vertaamisen
- Mahdollistaa palvelusetelien ja henkilökohtaisten budjettien todellisten arvojen määrittämisen
 - Yhteinen etu: Ei alihintaisia palveluselejä

Palveluntuottajille tasapuoliset toimintaedellytykset

- Palveluntuottajien mahdollisuutta organisoida tuotantonsa tarkoituksenmukaisella tavalla ei saa perusteettomasti rajata
 - Alihankinta-, ketjuttamis- ja kuoriorganisaatorajaukset ja -kiellot on poistettava
- Pk- ja mikroyritysten toimintaedellytyksiä ja menestymismahdollisuuksia tarjouskilpailuissa tulee vahvistaa
 - Palveluntuottajien mahdollisuutta organisoida toimintansa ei saa rajata
 - Osatarjousten jättämismahdollisuus turvattava
- Julkisia ja yksityistä osakeyhtiöitä on kohdeltava yhdenvertaisesti, ja niiden tulee voida tehdä samoja tehtäviä, esim. anestesiassa annettavat hoidot.

Yrittäjät

Järjestämislaissa järjestäjä - ja tuottajatoimintojen eriyttäminen

- Lakiesityksessä maakunta voi erottaa järjestämisen ja tuottamisen
 - Tämä mahdollisuus on käytettävä, tarvittaessa velvoittavasti lainsäädännössä
 - Huomioitava myös palvelustrategioita laadittaessa
- Mahdollistaa rationaaliset päätökset siitä tuottaako hyvinvointialue palvelut itse vai hankkiiko ne ulkopuolisilta toimijoilta
- Mahdollistaa monituottajamallien kehittämisen ja hyödyntämisen

Palvelustrategian kirjausten tulee tukea monituottajuutta

- Palvelustrategiassa pitää olla tavoitteellisia kirjauksia siitä, kuinka hyvinvointipalveluiden palvelurakennetta kehitetään ja aidon monituottajamallin rakentumista edistetään
 - Esimerkiksi palveluseleiden käyttöä lisätään huomattavasti
 - Palvelustrategian on toteutettava hankintalain henkeä ja tavoitteita
- Hankintojen perusteluvelvollisuus siitä, miksi hankitaan yksityistä palvelutuotantoa oman tuotannon sijaan, tulee poistaa
 - Valitusoikeuden rajaaminen tältä osin tulee myös poistaa
 - Vastoin hyvän hallinnon periaatteita
- Palvelustrategiassa pitää olla kirjaus pk-yritysten mahdollisuudesta menestyä tarjouskilpailuissa hankintalain hengen mukaisesti, esim. osatarjousten jättämismahdollisuus
 - Palvelustrategian valmistelussa on oltava mukana keskeisten sidosryhmien edustajat, myös yrittäjien edustajia

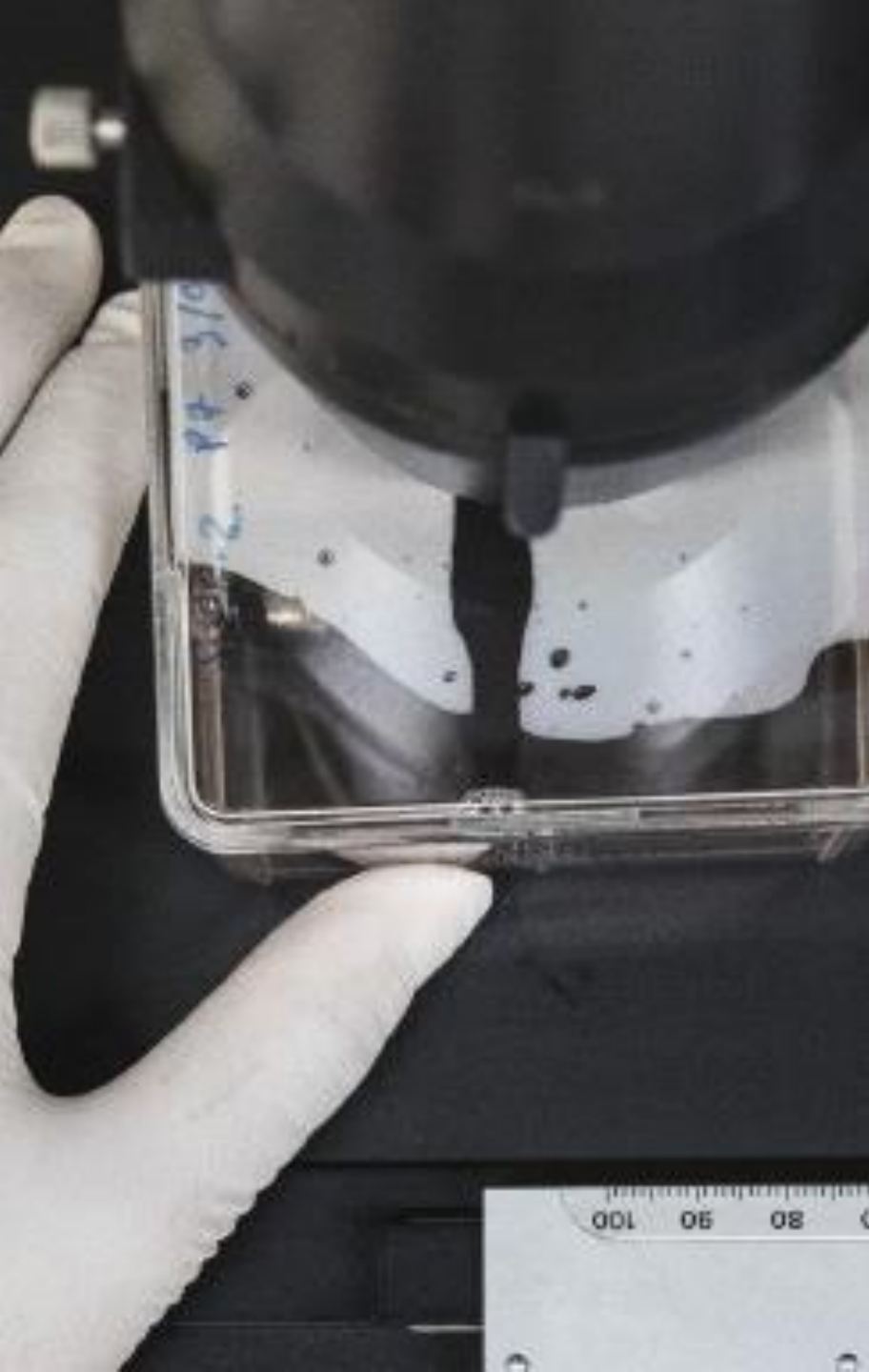
Palvelusetelistä palveluiden saatavuuden turvaava väline

- Palvelusetelien avulla varmistetaan hoitoonpääsy hoitotakuuajkojen puitteissa
 - Jos hyvinvointialue ei saavuta kyseisiä määräaikoja, on sen tarjottava palveluseteli
- Aukkaille pitää turvata mahdollisuuksia valita palveluseteli tai henkilökohtainen budjetti aina, kun se on tarkoituksenmukaista
 - Näin voidaan parantaa asiakkaiden/potilaiden mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, mistä tarvitsemansa hoidon tai hoivan hakee
- Palvelusetelin arvo pitää määritellä hyvinvointialueen oman tuotannon kustannuksia vastaavaksi
- Henkilökohtainen budjetti (=”palvelusetelivariaatio”) soveltuu erityisen hyvin paljon ja monipuolisesti erilaisia palveluja tarvitsevalle

Vähäriskinen liiketoiminta tulee kieltää

- Hyvinvointialueen/maakunnan mahdollisuus vähäriskiseen liiketoimintaan tulee kieltää
 - Syntyy uusi usean maakunnan kattava liiketoiminta, joka syö tilaa yksityisiltä markkinoilta
 - Estää uusien innovaatioiden synnyn
 - Mahdollistaa julkisen ja yksityisen osakeyhtiön epäyhdenvertaisen kohtelun
 - Hyvinvointialueella oltava velvollisuus ostaa markkinoilta sellainen toiminta, jota markkinoilla jo on, ja siten tuettava uuden markkinan ja kilpailun syntymistä

YRITTÄJYYDEN

PUOLESTA